

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

ЗА НАУКОВІ КАДРИ

Орган парткому, ректорату,
комітету ЛКСМУ та профкому
Одеського ордена Трудового
Червоного Прапора
державного університету
ім. І. І. Мечникова

РІК ВИДАННЯ
XXXIV

№ 34 (945)

20 ЛИСТОПАДА

1968 р.

Ціна 2 коп.

ФОРУМ КОМУНІСТІВ

СЬОГОДНІ — звітно-виборні партійні збори університету. Вони — важлива подія не тільки для комуністів, але й для всього колективу нашого вузу. І це — зрозуміло. На зборах мова піде про життєво важливі аспекти діяльності університету, про те, як вирішується у нас головне завдання — підготовка ідейно-загартованих, висококваліфікованих спеціалістів.

До нинішніх зборів на високому ідейному та організаційному рівні пройшли звіти і вибори в факультетських партійних організаціях. Вони показали, що багато парторганізацій домоглися чималих успіхів в своїй роботі. Це — радує!

Але в діяльності деяких з них виявились слабкі місця, недоробки. І сьогодні, на своєму форумі комуністи університету повинні детально розібратися в причинах цього, визначити, що потрібно зробити, які заходи здійснити, щоб ще вище підняти рівень партійної роботи, успішніше виконати завдання, висунуті в рішеннях ХХІІІ з'їзду КПРС і Пленумів ЦК КПРС.

А це, як свідчить життя, перебуває в прямій залежності від ділової і політичної активності кожного члена нашого колективу, від того, як парторганізація ідейно загартовує людей, як впливає на студентів, співробітників, викладачів.

Значення ідейного виховання в наші дні у величезній мірі зростає, що зі всією силою було підкреслено на квітневому та липневому Пленумах ЦК КПРС. Тому сьогодні комуністам слід повести велику розмову про те, як будувати виховну роботу, як домогатися, щоб кожен член парторганізації був здатний дати рішучу відсіч оскаженілій антикомуністичній пропаганді, яка ведеться в країнах капіталу. Нам потрібно розвивати комуністичну пильність, виховувати у членів університетського колективу глибоку переконаність в правоті ідей партії, безмежну відданість справі комунізму.

Зараз по всій нашій країні йде підготовка до 100-річчя від дня народження Володимира Ілліча Леніна. В соціалістичному змаганні за гідну зустріч цієї знаменної ленінської дати бере участь і наш колектив. У нас є розроблений план підготовки до ювілею. Такі плани накреслено і на факультетах. Сьогодні на своєму форумі комуністи, очевидно, говоритимуть про те, як втілюються в життя ці плани.

Учасники сьогоднішніх зборів, треба думати, особливо увагу звернуть на ідейно-політичне виховання молоді, поділяться своїми думками про те, як повніше задовольнити запити, інтереси студентів, молодих науковців.

Наша дійсність ще і ще раз свідчить про те, що ідейна переконаність комуніста не може бути без органічного поєднання з його життям, справами, поведінкою. Комуніст не тільки закликає інших жити і працювати по ленінських заповідях, але перш за все і сам показує в цьому приклад оточуючим. Тому сьогодні треба вести мову про те, як парторганізації факультетів підвищують вимогливість до комуністів за дотримання партійної дисципліни і моралі, як реагують на факти ганебної поведінки окремих членів і кандидатів партії.

Сьогодні на форумі комуністів в обстановці товариської критики і самокритики є хороша можливість узгаляти досвід всієї партійної роботи, виявити недоліки в ній, визначити шляхи їх усунення. І треба думати, що учасники звітно-виборних зборів використають цю можливість в повній мірі, що наші збори благотворно вплинуть на подальше організаційне та політичне зміцнення парторганізації, на підвищенні активності комуністів в боротьбі за справу партії, за торжество комунізму.

ПЕРЕМОЖЦІ КОНКУРСУ

НАГОРОДЖЕННЯ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ

НЕЩОДАВНО проходив огляд-конкурс наукових робіт молодих вчених вузів Центрального району нашого міста.

За підсумками огляду нагороджено і молодих фахівців нашого вузу.

Першою премією (з врученням грамоти та цінного подарунку) відзначено О. Погорілова — аспіранта кафедри філософії та І. Кириченка — аспіранта хімічного факультету.

Другою премією (з врученням грамоти) нагороджено В. Козленка та Г. Гончарука — асистентів кафедри історії КПРС, Д. Урсу — аспіранта кафедри нової і новітньої історії, Г. Козіну — аспірантку механіко-математичного факультету, Л. Фролову, Ю. Парталогу та

В. Дятлова — аспірантів біологічного факультету, А. Присяжнюка — аспіранта хімічного факультету; Г. Камалова — старшого викладача хімічного факультету, С. Андронаті — старшого інженера кафедри органічної хімії, І. Гнатівського — аспіранта кафедри теплофізики.

Третьою премією (з врученням грамоти) відзначено В. Светлічного — викладача кафедри історії КПРС, Е. Жаркова — аспіранта кафедри філософії, Г. Устинову — аспірантку кафедри наукового комунізму, Г. Танцюру — аспірантку кафедри органічної хімії.

Колектив університету вітає переможців конкурсу і бажає молодим фахівцям подальших творчих успіхів.

СТИПЕНДІЯ ІМЕНІ КАРЛА МАРКСА

Нашому університету Міністерством вищої та середньої спеціальної освіти Української РСР виділено одну стипендію імені геніального основоположника наукового комунізму Карла Маркса.

Рішенням вченої ради університету цю іменну стипендію присуджено студентці Н. Мірошниченко.

Комсомолка Наталія Мірошниченко вчиться на другому курсі юридичного факультету. В її заліковій книжці — одні «п'ятірки». Успішне навчання вона зміло поєднує з активною громадською роботою і діяльною участю в науковому студентському товаристві.

МІЖВУЗІВСЬКИЙ СЕМІНАР

Днями відбувся міжвузівський семінар викладачів історії КПРС, присвячений питанням методики вивчення праць класиків марксизму-ленінізму, прищеплення студентам навичок самостійної роботи над книгою. Для обговорення цієї важливої проблеми учбової і виховної роботи зібрались викладачі вузів Одеси, Миколаєва, Херсона, Сімферополя, Севастополя, Ізмаїла.

З доповіддю «Про самостійну роботу студентів над працями марксизму-ленінізму» виступив доцент Я. М. Штернштейн. Його брошура на цю тему була роздана учасникам семінару. Їм був також запропонований магнітофонний запис лекції про методику роботи над книгою. В обговоренні допо-

віді взяли участь доценти А. І. Романовський, І. С. Воблий, З. Я. Березняк та інші.

З великою увагою були також вислухані доповіді доктора історичних наук К. Д. Петряєва з циклу «Методичні питання суспільних наук» і лектора обкому КП України тов. Орленко «Про міжнародні події».

На закінчення виступив професор І. В. Ганевич, який ознайомив учасників семінару з тематикою майбутнього методичного збірника, розробленого на кафедрі історії КПРС університету.

Н. ЖИГАЛІВСЬКА,
старша лаборантка
кафедри історії КПРС.

ДУМКИ ТА БАЖАННЯ

На комсомольських зборах філологічного факультету роботу і звіт голови бюро НСТ Миколи Суховецького визнано позитивними, але... надалі головою обрано Миколу Пашенку. Отже, не все, що задовільно, те й добре. Отже, від нового складу бюро чекають більшого.

Ось тому-то вже через кілька днів новообрані члени бюро зібралися майже у повному складі. Від вченої ради факультету були присутніми В. Ф. Руденко та М. Г. Шатух.

Виступали всі.

— Нема стимулу, — говорить Дмитро Дзєндзелівський, — адже

членам НСТ навіть не вручають квитків, аж до четвертого курсу нарівні з іншими вони не мають змоги користуватися науковою бібліотекою. Треба ставити питання перед ректоратом.

— Не гоже скаржитись, але мушу, — підводиться редактор наукового бюлетеня Тарас Шевченко. — Часто повен портфель матеріалів, а надрукувати неможливо. Ні машинки, ні машиністки. Деканат весь час обіцяє. Пропоную!...

Пропонує кожен.
М. Суховецький вважає за потрібне організацію поїздки в один з університетів республіки для обміну досвідом роботи товариства.

Г. Беньковська голосує за вільне засідання наукових гуртків у школах міста.

М. Г. Шатух пропонує провести вечір «Мій шлях в науку».

Одногласно приймається пропозиція В. Ф. Руденко — всю роботу проводити під знаком підготовки до 100-річчя від дня народження В. І. Леніна, домогатися дозволу видання збірника студентських робіт.

Такі думки. Таке бажання: працювати, щоб НСТ стало вогнищем наукової студентської творчості на факультеті, кузницею молодих сил для науки філології.

М. СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ,
член бюро НСТ філологічного
факультету.

ПОЧАТОК ШЛЯХУ

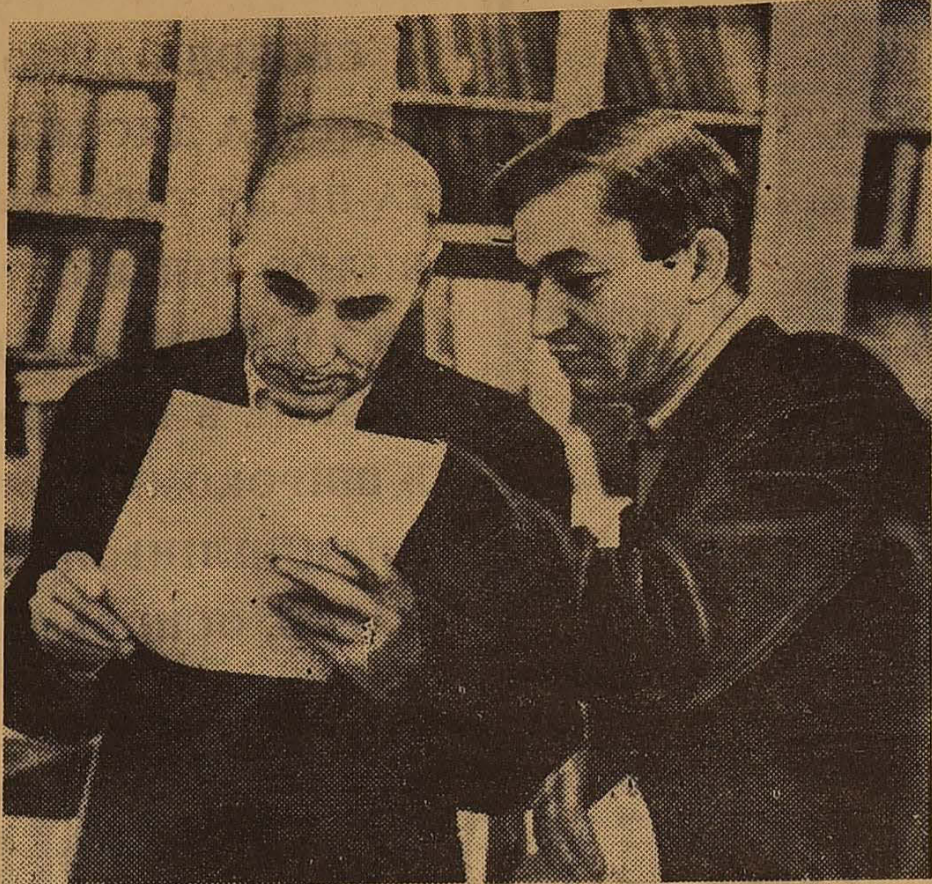
НА ІСТОРИЧНИЙ факультет я прийшов, щоб зустрітися з аспірантом Дмитром Павловичем Урсу і написати про нього в нашу газету. До кінця лекцій ще залишалося хвилин з двадцять, і я, чекаючи дзвоника, перерахував численні об'яви, що висіли на різноманітних стендах. Мою увагу привернула об'ява про засідання вченої ради історичного факультету, власне, не об'ява в цілому, а одна з її частин, де говорилося, що на засіданні буде обговорюватись кандидатська дисертація Д. П. Урсу.

Тому, коли, нарешті, пролунав дзвоник і я зустрівся з Дмитром Павловичем, наша розмова відразу зайшла про його наукову роботу, про той шлях, який він пройшов, перш ніж стати аспірантом кафедри нової і новітньої історії.

Дмитро Павлович — невисока на зріст, жвава й рухлива людина. А говорить якось вдумливо, широко, серйозно.

— Виховувався в дитячій колонії, а восени 1953 року вступив до Одеського університету (у газеті нашого університету від сьомого листопада 1954 року поміщено невеличку замітку, в якій розповідається про Діму Урсу — друкурника - історика). Після закінчення університету поїхав на село. Спочатку працював вчителем, а потім шість років — директором школи. Одночасно продовжував займатися наукою, згодом вступив заочно до аспірантури, а з січня 1967 року перейшов на стаціонарне навчання. І ось тепер закінчив роботу над дисертацією на тему: «Робітничий клас Англії на початку ХХ століття і соціальна політика буржуазії».

— Робота над дисертацією, — розповідає мій співбесідник, — потребувала надзвичайно копійкої й наполегливої праці. Досить ли-

ше сказати, що для розкриття теми було використано й пророблено близько п'ятисот першоджерел та досліджень.

— А якими на Вашу думку ризиками повинна бути наділена людина, яка вирішила присвятити себе науці? — запитую.

— Здібніть до наукової роботи полягає не в якійсь щасливій комбінації генів і хромосомів, а в повоєдненні, напруженій праці. Не знаю, можливо це не стосується інших наук, наприклад, в математиці трапляються часто випадки, коли людина ще в юному віці робить видатні відкриття, але історик створюється тривалим часом, в щоденних буднях. Впертість, наполегливість — ось що є головним. Крім цього, без всебічного, гармонійного розвитку справжнім істориком на сучасному етапі стати не можна. Особливо вимагає зараз ця професія знання іноземних мов.

Перші самостійні кроки в науці робити завжди важко. І тому дуже важливо мати чуйного й вимогливого керівника. З великою повагою розповідає Д. Урсу про свого наставника, доктора історичних наук Костянтина Дмитро-

вича Петряєва, з яким він працює разом отуже п'ятнадцять років.

Дмитро Павлович не тільки науковець. Він виконує важливу громадську роботу, працюючи заступником секретаря партійного бюро історичного факультету. Робота відповідальна і потребує чимало часу.

— Знайти час, — зауважує Дмитро Павлович, — одна з досить складних проблем, але її можна вирішити при вдалій регламентації, знайшовши так звану «двадцять п'ять» годину. В цілому ж мені допомагає те, що партійна й наукова робота гармонійно поєднуються. Історик — це громадський, політичний діяч, і не може бути сухим, кабінетним вченим.

Геніальний вождь світового пролетаріату Карл Маркс говорив про те, що тільки той зможе досягти сяючих вершин науки, хто, не боячись втоми, карабкається по її каменистих стежках.

Комуніст Дмитро Павлович Урсу саме з таких.

Л. ПЕЛЬЦМАХЕР.

НА ФОТО: аспірант Д. П. Урсу (справа) зі своїм науковим керівником професором К. Петряєвим.

З А СКУПИМИ словами, які з таким трудом вдалося, як то кажуть, «витягти» з Олександра Івановича Полоси, крилося бурхливе, сповнене дуже багатьма різними справами життя спочатку студента, потім лаборанта, асистента та викладача геолого-географічного факультету.

На факультеті Олександра Івановича знають давно.

Поринувши ще з перших років навчання в громадську роботу, він вже з другого курсу захоплюється наукою. Із цього ж часу члени наукового студентського товариства побачили в ньому здібного організатора і майбутнього науковця, який буде в змозі справитись з нелегким завданням їх голови. І вони не помилились. О. Полоса вміло повів роботу. Доказом цього було те, що протягом всіх років його навчання в університеті він обирався головою НСТ факультету.

Доцент І. М. Ланда, ім'я якого Олександр Іванович назвав першим, коли мова зайшла про його вчителів, тепло відгукнувся про Полосу.

— Перше, що мене вразило в ньому, — говорить він, — це його надзвичайно сумлінне ставлення до справи. Він якось зра-

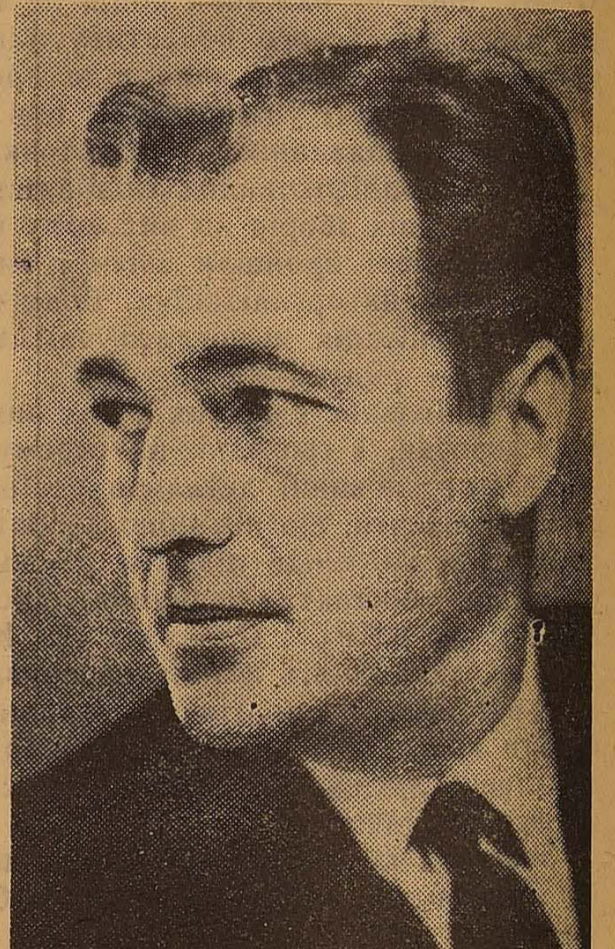
зу зумів знайти себе в науці. Вже з третього курсу Полоса захоплюється економічною оцінкою земель. Тут потрібні були знання в галузі економіки сільського господарства та математики. І треба сказати, що Саша з цим завданням справився. З того часу вся його наукова робота йде в цьому напрямку. Писалася на цю тему дипломна робота і вже завершено кандидатську дисертацію.

Це — характеристика Олександра Івановича Полоси-науковця. Але він брав і бере активну участь і в громадському житті факультету. Спочатку — як комсомолець, а з 1963

року — як комуніст. Рекомендацію в партію дала О. Полосі чудова людина, якої зараз, на жаль, вже немає в живих, — Б. Л. Гуревич. Він був не тільки вчителем О. Полоси, але й наставником, який кликав молодого науковця завжди бути в перших лавах, вміло поєднувати громадську діяльність з науковою і викладацькою роботою. І О. Полоса домігся цього.

Очевидно, комуністи факультету добре знають це. Тому вони й обрали Олександра Івановича Полоси секретарем партійного бюро геолого-географічного факультету.

Л. ШВИДЧЕНКО.

НА ФОТО: секретар партійного бюро геолого-географічного факультету О. І. Полоса. Громадську роботу він вміло поєднує з науковими дослідженнями і викладацькою діяльністю.

Фото В. ШИШІНА.

ОСЬ ТАКІ ПІДСУМКИ

СТІННІЙ ПРЕСІ — ПОСТІЙНУ УВАГУ

ПІДБИТО підсумки огляду-конкурсу стінних газет факультетів, який було присвячено 50-річчю Ленінського комсомолу.

Кращою і в цьому конкурсі визнана стінгазета історичного факультету «Історик». З номера в номер на сторінках цієї стінниці публікувались матеріали, присвячені славному ювілею, висвітлювався хід соціалістичного змагання за право називатися кращою академгрупою імені 50-річчя ВЛКСМ. В матеріалах, розміщених в стінгазеті, відбивалось багатогранне життя студентів факультету, діяльність громадських організацій, спрямована на боротьбу за високу успішність і міцну трудову дисципліну.

Стінгазета «Історик» виходила регулярно. Кожен її номер був гарно оформлений. Особливо яскрава, цікава і змістовна стін-

газета, присвячена безпосередньо славному ювілею Ленінського комсомолу. В номері — статті, замітки, спогади старих комсомольців, розповіді про справи студентів — комсомольців 60-х років, вірші, фотографії.

Ось чому стінгазеті «Історик» і присуджено перше місце. Редколегію цієї газети очолює студент четвертого курсу Віктор Маруценко.

Друге місце віддано стінгазеті факультету романо-германської філології «Лингвист» (редактор О. Дорохін). Вона безсумнівно поступається перед «Істориком», але все ж вигідно відрізняється від стінгазет інших факультетів змістом заміток, цікавим поданням матеріалу, їх цілеспрямованістю.

На третьому місці стінгазета хімічного факультету «Советский

химик» (редактор студентка Олена Целик). Однак оформлення її, зокрема, номера, присвяченого 50-річчю ВЛКСМ, не завжди до кінця продумується. А це значно знижує загальне приємне враження від газети.

Кращими стали стінгазети «Біолог» та «Советский юрист». Нижче своїх можливостей випускають стінгазету на фізичному та механіко-математичному факультетах. А стінгазета філологічного факультету все так само бажає кращого, хоча й номер, присвячений 50-річчю ВЛКСМ, вигідно відрізняється від всіх попередніх стіннівок.

Окремо слід сказати про геолого-географічний факультет. Незважаючи на неодноразові нагадування, цей факультет все-таки не подав ювілейну газету на огляд-конкурс. Треба думати, що комсо-

мольська організація факультету, комітет ЛКСМУ ОДУ зацікавляться причинами цього.

Стінгазета історичного факультету «Історик», яка зайняла перше місце в огляді-конкурсі, присвяченому 50-річчю ВЛКСМ, нагороджена ПЕРХІДНИМ ПРИЗОМ.

Стінгазета «ЛИНГВИСТ» (факультет романо-германської філології) і стінгазета «СОВЕТСКИЙ ХИМИК» (хімічний факультет) відзначені ГРАМОТАМИ.

Найбільш активні члени редколегії стінгазет, які зайняли перших три місця в огляді-конкурсі, заохочені поїздкою-екскурсією по ленінських місцях.

К. КЛИМОВА,
член комітету комсомолу.

КОРОТКО

У ВСІХ гуртожитках нашого університету в ці дні з доповіддю про міжнародне становище перед студентами виступив доцент Д. І. Богуненко.

НА ФІЛОЛОГІЧНОМУ факультеті відбулось засідання студентського наукового гуртка, який керує доцент В. Ф. Руденко. На засіданні гуртка мова йшла про критику роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита».

ВІДБУЛАСЬ матчова зустріч між спортсменами Московського і нашого університетів. Чоловіча і жіноча баскетбольні команди ОДУ завершили ігри перемогами. Зате наші футболісти програли москвичам з рахунком 0:3. Потерпіли поразку і наші шашкисти — 1:2.

УСУНУТИ НЕДОЛІКИ

Нещодавно на засіданні Центрального районного комітету народного контролю розглядалося питання про результати перевірки роботи групи народного контролю нашого університету.

В рішенні комітету відзначається, що народні контролери нашого університету нагромадили певний досвід роботи і є вагомою силою у вузі. Досить сказати, що в 13 групах народного контролю налічується 156 народних дозорців.

Партком університету і більшість факультетських парторганізацій серйозно і вдумливо підходять до комплектування груп, підтримують всі ділові пропозиції контролерів.

За останній час загальноуніверситетська група народного контролю вирішила ряд актуальних питань, пов'язаних з поліпшенням загального стану навчальної, наукової, господарчої роботи та побуту студентів.

Група перевірила стан науководослідної роботи з госпдоговірної тематики на біологічному, геолого-географічному факультетах, організацію вечірнього навчання, готовність аудиторного фонду до навчального року, обладнання лабораторій і кабінетів майном, інвентарем та інші питання.

В результаті проведеної роботи викрито серйозні недоліки в ремонті обладнання та інвентаря. Виявилось також, що деякі факультети мало приділяють уваги вечірньому навчанню. Є серйозні упущення в побутовому забезпеченні студентів.

Найбільш плідно проводять свою важливу роботу групи адміністративно-господарчої частини, біологічного та історичного факультетів, наукової бібліотеки.

Однак в роботі груп народного контролю є і ряд недоліків.

Так, на механіко-математичному та фізичному факультетах не зовсім продумано підійшли до підбору складу груп. Партійні організації цих факультетів мало турбувались про те, щоб поліпшити якісний склад груп, допомогти їм в плануванні роботи.

В загальноуніверситетській групі майже зовсім не працював будівельний сектор, який очолював комуніст тов. Мілютин. Деякі члени університетської групи протягом року не виконали жодного доручення.

Ми вважаємо, що партійні організації факультетів та установ університету повинні поліпшити керівництво групами народного контролю. Слід в найкоротший строк поповнити їх склад новими членами замість тих, хто вибув чи уникає обов'язків народного дозорця. І, зрозуміло, необхідно, щоб кожна група мала затверджений план своєї роботи.

В. ЦВЕТКОВ,
голова групи народного контролю ОДУ.

Після 9-ої ранку

СЛІДАМИ РЕЙДУ-ПЕРЕВІРКИ

ПРИЗНАЄМОСЬ щиро, що автор цих рядків не мав особливого бажання писати оцю замітку. І не хотілося її писати ось з яких міркувань.

Весь радянський народ активно й успішно виконує накреслені партією та урядом плани п'ятирічки. А успішне виконання виробничих планів, як відомо, є результатом свідомої, високої трудової дисципліни робітничого класу, колгоспного селянства та радянської інтелігенції. А ось в університеті, де навчаються, виховуються й ідеологічно гартуються молоді кадри для нашого народного господарства, громадськість ставить питання про ліквідацію порушень трудової дисципліни, про її зміцнення і вжиття заходів до її порушників. Повірте, що писати про це непріємно.

Адже один лише факт наявності, хай небагато, порушень трудової дисципліни в нашому багатотисячному університетському колективі кидає на нього тінь.

Та в інтересах нашої спільної справи група народного контролю разом з профкомом вирішила перевірити стан трудової дисципліни на всіх факультетах. У цьому рейді-перевірці взяла участь 36 представників групи народного контролю, профкому, комсомольської організації та учбової частини. Які ж результати рейду?

В ЦЕЙ ЖЕ ДЕНЬ учасники рейду перевірили, як живуть студенти в гуртожитках, який порядок в кімнатах. Треба сказати, що результати цієї перевірки не радують. Розміркуйте самі.

В гуртожитку № 1 понад 100 кімнат. В 30 з них було неприбрано, на шафах, тумбочках — товстий шар порохи. Студенти філологічного, фізичного та хімічного факультетів, які проживають в цих кімнатах, так звикли до бруду, що навіть перестали його помічати.

Особливо брудними, незатишними виявились кімнати, де проживають аспіранти тт. Карпов, Селіванов, Бищенко. Видно, ці молоді спеціалісти чекають, коли скажемо, з бюро добрих послуг до них прийдуть спеціальні люди і займуться прибиранням кімнати.

У всіх гуртожитках, де побували учасники рейду, вони зустріли студентів, які вешталися без діла. Це — Чуенко, Старолад, Крупчан з третього курсу хімічного факультету; Мирська, Лисакова, Лачунова — з фізичного факультету; Пашинський, Корж, Жашакуєв, Кадиров, Берченко — з механіко-математичного факультету; Іванов, Коврижко, Гузенко, Галкін, Тайоненко, Шугатаєв, Ховакко, Морозов, Транковський — з геолого-географічного факультету; Рудянова — з факультету романо-германської філології.

Треба сказати, що Рудянова не

Наперед скажемо, невтішні. Так, на першу лекцію до 5 і більше хвилин запізнився 81 студент. Перше місце, як не прикро про це нам писати, посів філологічний факультет — запізнилося 18 студентів; на другому місці — фізичний факультет — запізнилося 15 студентів; третє місце «мирно» поділили між собою факультети біологічний та романо-германської філології — запізнилося по 14 студентів. Від цих двох факультетів трохи відстав геолого-географічний — запізнилося 10 студентів. На інших факультетах запізнилося по 3—5 студентів.

В АУДИТОРІЯХ

А тепер уявімо собі, що всі ці студенти заходили в аудиторії під час лекції. Яка це була шкода для всіх тих, хто прийшов на заняття вчасно! Отож, хіба ж можна миритися з запізненнями!

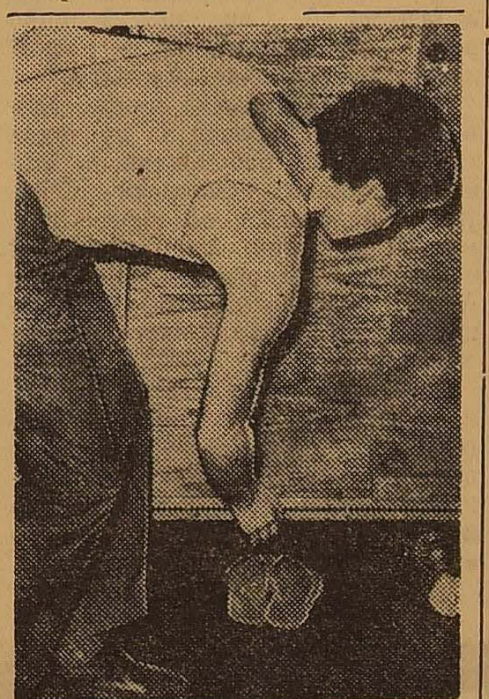
Але перевірка також виявила, що деякі студенти без будь-яких поважних причин взагалі не прийшли в день рейду на першу лекцію. Найбільше таких студентів виявилось на геолого-географічному факультеті — аж 33! Йому й треба вручити «пальму першості». Друге місце посів філологічний

факультет: на першій парі не було 22 студентів, із них 18 студентів російського відділення. «Право» не відвідувати лекції на геолого-географічному та філологічному факультетах «завоювали» собі передусім студенти 3—4 курсів. Правда, на філологічному факультеті на це «право» почали вже претендувати й деякі студенти перших курсів. До таких претендентів належать, наприклад, студенти Зеленко, Бітман, Дьогтярьов, Юдінцева (російське відділення), Буровська та Самійленко (українське відділення).

Наведені в цій замітці факти, виявлені учасниками рейду-перевірки протягом одного дня, свідчать про те, що деканати, факультетські комсомольські та профспілкові організації не приділяють їй достатньої уваги піднесенню й зміцненню трудової дисципліни серед студентів, не ведуть систематичної боротьби з її порушниками.

І це не може не тривожити нашу університетську громадськість, бо без свідомої трудової дисципліни не може бути й успіхів у навчанні, у підготовці висококваліфікованих спеціалістів для народного господарства.

Доцент А. МОСКАЛЕНКО,
член бюро групи народного контролю університету.

Від редакції. Коли цей номер уже верстався, проректор по адміністративно-господарчій частині І. С. Горб повідомив, що у всі кімнати, виділені в гуртожитках для самостійної роботи, завезено нові столи та стільці.

ПРИСКОРИТИ РОБОТУ

Для чіткої організації навчального процесу дуже важливе значення має стан аудиторного фонду та його обладнання. Від цього багато залежить, особливо в нашому університеті, де на деяких факультетах не вистачає аудиторій. Так, на філологічному факультеті для проведення практичних занять чи занять з спецкурсів та спецкурсів доводиться займати навіть зовсім непридатні для учбових занять приміщення деканату, викладацької кімнати.

Зовсім недостатній аудиторний фонд, що є в розпорядженні геолого-географічного факультету.

Звідси випливає завдання: особливо бережно зберігати аудиторний фонд, що є в наявності, своєчасно та якісно ремонтувати його. А як же було відремонтовано аудиторний фонд університету до початку навчального року?

Не повністю і не всюди доброякісно. Так, наприклад, в головному корпусі (вулиця Петра Великого, 2) не відремонтовано аудиторії №№ 57, 57-а, 65, 73 та деякі інші приміщення. На історичному факультеті влітку 1968 року було проведено ремонт тільки в аудиторії № 14. Не доведено до кінця ремонт і аудиторії у Шампанському провулку.

На геолого-географічному факультеті до цього часу не проведено ремонту приміщень, де заплановано обладнання лабораторій з геологічних дисциплін.

В університеті є чимало аудиторій, кабінетів та лабораторій, обладнання та інвентар яких в доброму чи задовільному стані. Однак, в деяких учбових приміщеннях обладнання до цього часу не закінчено (наприклад, аудиторії №№ 36, 41, 41-а), в ряді аудиторій, лабораторій та кабінетів частина інвентаря перебуває в незадовільному стані.

Дуже важливим для організації навчального процесу на гуманітарних факультетах є тематичне обладнання ряду аудиторій та кабінетів. Втім, до цього часу це не зроблено на філологічному факультеті, а на історичному факультеті немає тематично обладнаних аудиторій (чи кабінетів) з історії стародавнього світу та середніх віків, нової та новітньої історії та історії країн Азії і Африки.

Безсумнівно, вирішення деяких питань вимагає як відповідних асигнувань, так і ретельної підготовчої роботи учбової частини, факультетів та кафедр. Це, зокрема, стосується тематичного обладнання аудиторій та кабінетів на гуманітарних факультетах. Однак, багато що можна і необхідно зробити негайно. Зокрема, господарча частина університету в змозі максимально прискорити роботу по завершенню ремонту учбових приміщень, по ремонту обладнання та інвентаря.

Доцент М. БЕРКОВИЧ.

СПІВЕЦЬ РОСІЙСЬКОЇ ЗЕМЛІ

ДО 150-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І. С. ТУРГЕНЄВА

«Знаменитим російським письменником» називав Тургенєва В. І. Ленін, високо цінував і любив його як великого художника слова, багато разів перечитував його твори, часто використовував тургенєвські образи, коли викривав ворогів народу.

Справжній син свого часу, Тургенєв був проникливим і прозорливим митцем. Від початку й до кінця свого творчого життя він був чутливий до всього нового в російській дійсності, вмів підмічати і відчувати на всі живі і животрепетні явища сучасності, порушувати в своїх творах саме ті питання російського життя, які хвилювали громадську думку. Книжки письменника завжди викликали літературну полеміку, гостру суспільну боротьбу, були прикладом діючого мистецтва.

Розквіт таланту Тургенєва був пов'язаний з піднесенням демократичного руху. Кращі твори написані ним в роки творчої близькості з Белінським, Герценом, з колом «Современника».

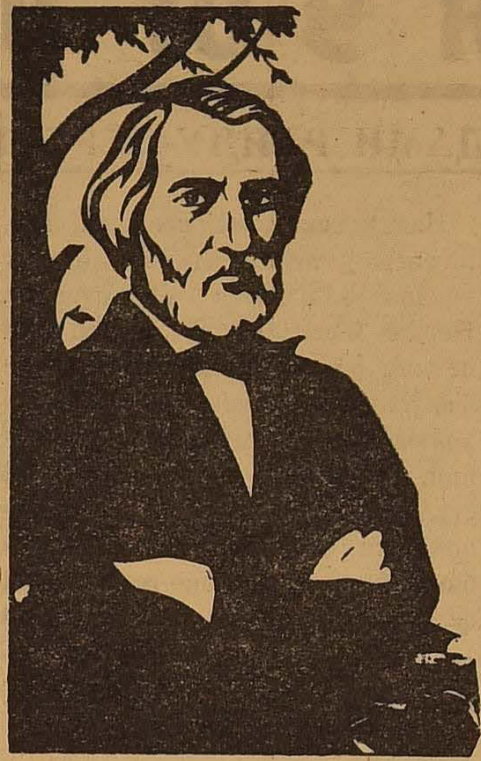
«Записки мисливця» — справжній художній «шедевр Тургенєва» (Герцен) виникли в напруженій атмосфері боротьби з реакцією і кріпосництвом.

Після першого окремого видання «Записок мисливця», здійсненого в 1852 р., почалися урядові гоніння на автора. Тургенєва ув'язнили в поліцейській частині, а потім вислали до свого села. Цензора, який підписав до друку «Записки мисливця», усунули з посади за розпорядженням самого Миколи І.

Кріпосницьке рабство Тургенєв спостерігав ще в дитинстві, в маєтку матері, придивляючись до життя селян Спаського-Лутовінової і навколишніх сіл. «Ненавість до кріпосницького права вже тоді жила в мені», — писав Іван Сергійович. Глибоким почуттям цієї ненависті пройнята вся книга. Він називав кріпосне право своїм ворогом. «Під цим ім'ям я зібрав і зосередив все, проти чого я вирішив боротися до кінця — з чим

я поклявся ніколи не примирятися...».

Центральною темою більшості повістей Тургенєва була доля дво-

рянської інтелігенції — життя драма «зайвих» людей, що стали вище свого дворянського середовища та не знайшли місця в житті. І цим безвольним «зайвим» людям протиставлені сильні і цільні натури («Ася», «Дворянське гніздо», «Напередодні»).

Першим у нашій літературі Тургенєв показав, як в суспільному житті на зміну дворянському інтелігенту приходять різночинці-демократи, змалював його образ як позитивного героя свого часу. В образі різночинця Базарова («Батьки і діти») правдиво передані риси демократичної молоді 60-х років. Базаров вже міркує, як революціонер, який бачить недосконалість суспільства і суспільні хвороби в характері самого суспільства. І висуває практичні вимоги змінити це суспільство. Тургенєв наділив Базарова тим, що високо цінував в російській людині — критичний розум сильного, вольового цілеспрямованого характеру.

Одним з начал, що визначають особу людини, Тургенєв вважав національне начало, почуття рідного, батьківщини. Національне в людині, близькість її до всього вітчизняного виступає у письменника як принцип моральної характеристики особи. Тривалий час живучи за кордоном, лікуючись у Франції, Тургенєв завжди дуже сумував за рідним краєм — просив своїх співвітчизників вклонитися «будинку, саду, моему молодому дубу — батьківщині вклоніться, яку я вже, мабуть, ніколи

не побачу», жваво цікавився всім, що відбувалося на батьківщині, підтримуючи зв'язок з російською політичною еміграцією. Незадовго до смерті Іван Сергійович просив поховати його в Росії, поруч з Белінським. Волю письменника виконали.

Царський уряд боявся не тільки живого, а й мертвого Тургенєва. В день його поховання 2 вересня 1883 р. призначили посиленний наряд поліції. Кількість промов над могилою великого російського художника слова суворо регламентували, текст заздалегідь перевірили. Однак це не перешкодило всій прогресивній Росії залишитися вірною пам'яті улюбленого письменника.

Історія зберегла ряд фактів про творчі зв'язки Тургенєва з Україною. Він був дружний з Марком Вовчком, переклав її «Народні оповідання» російською мовою і написав до них теплу передмову. Високо цінував Іван Сергійович поезію Т. Шевченка, особисто просив Герцена надрукувати в «Колоколе» статтю про смерть геніального українського поета.

Творчість Тургенєва близька кожному, хто бажає щастя батьківщині, хто бореться за здійснення високих ідеалів гуманізму. Величне історико-пізнавальне, морально-виховне і естетичне значення його творів. Вони і нині хвилюють думки і почуття нових поколінь своєю життєвою правдою, благородством і чистотою моральних ідей, патріотизмом і чудовою майстерністю.

СТОРИНКА ЖИТТЯ

ПРОЗАІК І ПОЕТ, письменник-різночинець 60-х років А. П. Свидницький (1834—1871) відомий широким колом нашого суспільства насамперед своєю повістю, сімейною хронікою «Люборацькі» (1861—62 рр.).

Проте значно меншій кількості людей відомо, що автор «Люборацьких» був видатним педагогом-методистом кінця 50-х та 60-х років минулого століття.

Батьки хотіли його до духовної кар'єри, але всупереч їхній волі «неслухняний» син залишає Кам'янець-Подільську семінарію і вступає на історико-філологічний факультет Київського університету. Юнакові не вдалося здобути вищої освіти. Безпробудні злидини, страдницьке життя стали на його шляху до освіти. Залишається тепер самому, самотужки поглиблювати свої знання. Йому навіть вдається згодом скласти загалом важкий іспит на право вчителювати у повітій школі.

Викладаючи мову в Миргородській повітій школі, Анатолій Свидницький розгортає широку просвітительську діяльність, одразу ж організовує безплатну недільну школу і громадську бібліотеку.

Саме у цей час і виникає в нього задум створити і видати в світ російську граматику для українських шкіл і «письмовицю» української мови.

Нагадаємо, що приблизно до цього ж часу належить й завершення повісті «Люборацькі», основним задумом якої і було викриття згубної системи освіти та виховання, яка панувала у тогочасних бурсах і семінаріях, в польсько-шляхетських пансіонах.

Остання сторінка повісті була дописана у 1862 році, але вихід «Люборацьких» у широкий світ відбувся аж через 30 років після передчасної смерті їхнього творця.

Не зміг Свидницький завершити до кінця й свого другого плану — видати граматику для безплатних недільних шкіл.

Тільки у 1868 році у Києві йому вдається видати і то не «письмовицю», а «Русскую азбуку». Руководство для учащихся з досить примітивними методичними вказівками до неї. До речі, задум написати граматику українською мовою, можливо, позначився на тому, що у цій праці частенько зустрічаються русизми.

Граматику створена на основі

аналітично-синтетичного методу. Правда, автор не завжди чітко витримує його (інколи принагідно він використовував і метод цілих слів).

Азбука розподілена на окремі уроки.

Матеріал для читання рясніє народними висловами, прислів'ями, загадками тощо: «По заслуге вору и мука», «Как голову срежу, сердце выброшу и дам пить — станет говорить (перо)» та ін.

Звертає увагу Свидницький і на вживання розділових знаків. Подаються в азбуці й елементарні правописні правила: коли вживати Й та І, правопис голосних після гортанних та шиплячих тощо.

Значно більшої уваги заслуговують дидактичні зауваження, які містяться у методичних вказівках для вчителя.

Справа в тому, що кінець 50-х — початок 60-х років XIX століття характеризувався посиленою увагою до питань освіти й виховання з боку революційних демократів, які у своїх творах, окремих статтях на педагогічні теми тісно пов'язують проблеми освіти та виховання із завданням боротьби проти реакційної казенної педагогіки з її «новими фараонами», «учителями-мордуванцями»; обстоюють демократичні принципи народної освіти, вказують на потребу виховання нових людей, здатних до боротьби за нові світлі ідеали.

Саме в такому плані й мислить собі вчителя Анатолій Свидницький. Він вимагає від нього сумлінної підготовки до кожного уроку. Учитель повинен бути науково розвиненим, щоб аргументовано відповісти на всі запитання, які тільки можуть поставити учні. Крім того, уроки будуть змістовними лише тоді, коли вчитель багато знає.

Учителі завжди мусять уважно й тактовно підходити до особи кожного учня, не повинні робити поспішних висновків про нездатність, нетямучість окремих своїх вихованців. Учень може не відповісти на запитання, гуманно застерігає Свидницький, через зайву соромливість, через відсутність потрібного слова і т. д.

Скромний автор цілком свідомо наприкінці своїх порад попереджав, що їх не слід сприймати як щось завершене і досконале. Він переконаний, що вчитель сам мусять активно шукати свого, кращого способу викладання. Своєю ж азбуку А. Свидницький ширше радить сприйняти лише як певний досвід іншого вчителя-колеги.

А. П. Свидницький палко, словом і ділом боровся за навчання та виховання, побудоване на міцних підвалинах демократичної наукової педагогіки, обстоював нові методи навчання й виховання. І в цьому відношенні спадщина А. П. Свидницького-методиста безперечно не втратила свого значення і в наш час.

Студентам університету, значна частина яких готує себе для благодійної професії — народного вчителя, корисно було б детальніше ознайомитися і з цим напрямком діяльності нашого видатного українського письменника.

Доцент М. ПАВЛЮК.

ПРО ТОПОНІМІКУ

ВЛАСНІ НАЗВИ і зокрема назви географічних об'єктів містяться у собі велику і цікаву інформацію, розповідають нам про минуле народу, про його погляди, звичаї, особливості господарства. Вивчає географічні назви спеціальна наука топоніміка. Вона допомагає розібратися у складних питаннях про походження назв, про їх розвиток і зміни.

Ну що, здавалось би, спільного у назві ЧОРНЕ МОРЕ і старому грецькому найменуванню цього моря ПОНТ ЕВКСИНСЬКИЙ, чи точніше ПОНТОС-ЕУКСЕИНОС? Між тим обидві назви йдуть з одного джерела. У давньогрецькій мові слово ПОНТОС уживалось із значенням «море», а ЕУКСЕИНОС означало «благостинне». Але давні грецькі джерела засвідчують, що раніше уживалась назва ПОНТОС АКСЕИНОС, тобто «море негостинне» (порівняйте: ту ж заперечну приставку А- у словах АЛОГІЧНИЙ, АРИТМІЯ). Це вже грецькі мореплавці замінили приставку А- на ЕУ- «благо», переробили АКСЕИНОС у ЕУКСЕИНОС, щоб не так страшно було сюди плавати.

А звідки ж назва ПОНТОС АКСЕИНОС?

За своєї давнини Північне Причорномор'я заселяли іранці — скіфи та інші народи. У одній із старих іранських мов засвідчується слово АХШАЕНА — «темний, чорний». Воно й було давньою назвою Чорного моря. Греки-мореплавці одержали цю назву від місцевих мешканців, але переклали її, зрозуміли по-своєму як АКСЕИНОС. Такі переосмислення серед власних географічних назв, коли вони переходять з однієї мови в іншу, трапляються досить часто.

Ця ж стара назва моря АХШАЕНА збережена і в слов'янському найменуванні ЧОРНЕ МОРЕ, так

само як і в турецькому КАРАДЕ-НИЗ (буквальне значення — «чорне море»). Тільки слов'яни переклали назву на свою мову — вони зберегли старе значення назви і тому змінили її звучання. Давні ж греки зберегли у назві її звучання, але втратили, вірніше змінили значення.

Треба сказати, що переклади власних географічних назв трапляються нерідко і це затруднює визначення їх мовної приналежності. Назву міста КИМПУЛУНГ у Румунії перекладено з слов'янського ДОВГОПОЛЕ. Сучасне місто Білгород-Дністровський згадується в «Повісті временних літ» із слов'янською назвою БІЛГОРОД ще під 910 роком. Ця слов'янська назва, що вказувала на колір будівель у місті, була перекладена турками як АККЕР-МАН: по-турецьки АК означає «білий» і КЕРМАН «фортеця» (слов'янське ГОРОД у давньоруській мові і означало не «місто», а «обгороджене, укріплене поселення», отже — «фортеця»). У старих молдавських документах це місто згадується вже як ЧЕТАТЕ-АЛБА, що є таким же перекладом: молдавське ЧЕТАТЕ означає «фортеця», а АЛБЭ — «біла».

Поряд з топонімікою існують ще наукові дисципліни, що займаються іншими видами власних назв. Вони об'єднуються в ономастику — науку про всі взагалі власні назви. Ономастичні дослідження мають в Одеському університеті вже давні традиції як серед лінгвістів, так і серед географів, археологів та істориків.

У жовтні 1969 р. в Одесі відбується IV Республіканська ономастична конференція, яку організує наш університет, Інститут мовознавства АН УРСР та Українська ономастична комісія при АН УРСР. На конференцію прибудуть топонімісти з усього Радянського Союзу. І бажано, щоб у ній взяли якнайкращішу і якнайширшу участь також фахівці різного профілю з нашого університету та інших наукових центрів Одеси.

Професор Ю. КАРПЕНКО.

ДОПИТЛИВИХ